

Kresťanská kultúra ako cesta k slobode

Mikuláš Hučko

19. augusta 2022 ✚ Spoločnosť ✚ Komentár

Zdroj: wikimedia commons

Kultúra má hegemoniu nad celým ľudským životom, preniká do všetkých aspektov štátu, spoločnosti a hospodárstva a od nej sa odvíja aj politika. Ak sú ľudia nespokojní s politikou, sú nespokojní s kultúrou, ktorá prevláda a ktorá ich produkuje. Ak sa nezmení kultúra, nemožno čakať, že sa zmení politika.

Dnes sa však kultúra chápe zväčša veľmi jednostranne, iba ako divadelné, výtvarné či hudobné umenie. Jej základná definícia je pritom veľmi prostá. Kultúra je **spôsob ľudského života**.

Čo to znamená?

Kultúra je spôsob, akým žijeme svoj život, ktorý však musí byť v súlade s prirodzenosťou človeka.

Tak to chápali Gréci.

Kultúra nepochádza z prírody. V lese nerastie. **Vytvára ju človek tým, že mení seba a svet, v ktorom žije.**

Prečo to robí?

Pretože **nie je usposobený** na to, aby žil v prírode. Musí ju meniť. Stavia si dom, šije šaty, montuje ústredné kúrenie, zakladá univerzitu. **Kultúra teda vzniká vedomou činnosťou človeka.** Vytvára ju iba človek, ktorý pretvára prírodu, ktorej je súčasťou. **A pri tejto činnosti mení aj sám seba.**

Keď sa človek narodí, nie je zďaleka hotovou bytosťou. Musí sa rozvinúť, aby sa mohol realizovať ako ľudská bytosť. Má rozum, vôľu, musí meniť prírodu, aby sa realizoval ako ľudská bytosť. Preto je kultúra **vedomým pretváraním prírody pre dobro človeka**. Keď Gréci objavili kultúru ako spôsob ľudského života, ukazovali, že žijú inak ako príslušníci iných národov, ktorých nazývali – barbarmi. Gréci sa stali výnimoční tým, že žili premyslene so zameraním na určitý cieľ, ktorým bolo, dá sa povedať, **zušľachtenie človeka** a potom aj vecí, ktoré ho obklopujú.

Čo je základom tohto zušľachtovania, ktoré odkryli Gréci, Sokrates a Aristoteles?

Základom je morálka.

Ešte to nie je kresťanstvo. Je to antické Grécko.

Prečo má človek toľko pracovať na sebe a na svete, v ktorom žije?

Aby čo najplnšie oslobodil v sebe ľudský potenciál. A ľudský potenciál v sebe naplno uvoľní vtedy, keď žije **racionálne a slobodne**.

Podľa pápeža sv. Jána Pavla II. každý by mal zo seba urobiť **majstrovské dielo**. Kultúra teda nie je nejaká skutočnosť nezávislá od človeka. Nie je to súbor vo vzduchu sa vznášajúcich hodnôt odtrhnutých od bytia, od skutočnosti, ale naopak, je to **samotný človek, v ňom je kultúra**, nie v Dome kultúry či divadle, kde sa len prejavuje.

Kultúra má človeka poľudštiť, **má zdokonaľiť jeho rozum a vôľu, pomôcť mu usmerniť jeho emócie, aby ho tie neovládali**, ale aby boli podriadené rozumu, čiže má urobiť človeka múdрым a dobrým. Toto vedeli už starí Gréci.

Otázka však znie: Za akým účelom? Odpoveď súvisí so zmyslom života. Aby dosiahol **najdôležitejší cieľ života - spojenie s Bohom, šťastný večný život**.

Až tu vstupujeme do kresťanskej kultúry.

Vtedy má kultúra zmysel. Aký iný by mohla mať? Aristoteles ukázal, že človek dokáže rozlišovať medzi dobrom a zlom a žeby mal byť morálne dobrý. Ale prečo? Veď raz aj tak zomrie a všetkému bude koniec! Ani Gréci nechápali konečný zmysel morálky. Až **kresťanstvo ukázalo, že to, čo tu robíme, má dôsledky pre večnosť**. Kultúra ako ľudská tvorivosť nemá iný, hlbší význam: je to **cesta človeka k Bohu**, jeho snaha o šťastie, o dokonalosť, o život.

A sloboda človeka je slobodou k dobru, nie k zlu. Ostatné hodnoty, a je ich veľa, najmä základné, ako dobro, krása a svätosť, závisia od pravdy. Pravda je základnou hodnotou, základom ľudskej kultúry. **Iba vo svetle poznania a pravdy môžeme byť slobodnými ľuďmi**. Iná cesta jednoducho NEEXISTUJE. **Sloboda bez pravdy neexistuje**. Ak niekto žije v hriechu, ak žije v blude, ak je ateista, nie je slobodný. Toto liberalizmus nevie pochopiť. Pretože **pravda je realita, ktorú poznávame**. Abstraktná pravda nejestvuje.

Kresťanskú kultúru však nemožno zredukovať len na náboženský rozmer. Nehovoríme iba o náboženstve, hovoríme o kultúre ako **racionalnej syntéze poznania a viery**. Kresťanstvo prinieslo to, čo starovekí Gréci nevedeli, či azda iba matne tušili: o stvorení sveta, o prvotnom hriechu, o vykúpení skrze Krista...

Kresťanstvo prinieslo tieto pravdy, ale **prinieslo aj nadprirodzenú pomoc** – sviatosti, aby človek mohol tento prirodzený cieľ dosiahnuť, pretože sám by toho nebol schopný.

Kresťanstvo veľmi jasne načrtlo hlavné ciele ľudského života: poznanie pravdy, lásku k dobru, lásku ku kráse a zjednotenie s Bohom, teda spásu. Vyzdvihlo konečný zmysel ľudského života, na to, pre čo žijem – lásku – prečo by som sa mal obetovať, utrpenie – prečo trpím... a smrť – prečo musím zomrieť. **Pretože mimo kresťanstva na tieto otázky neexistujú odpovede**. Bez Krista nie je možné pochopiť človeka

(JP2).

Kultúra je teda doplnením toho, čo človeku chýba, výsledkom práce mnohých generácií. Preto máme tradíciu, dedičstvo a pod. Úlohou kultúry, celého tohto stvoriteľského úsilia je teda **podporovať ľudskú prirodzenosť, aby dosiahla svoj cieľ.**

Človek túži po dobre bez hraníc, po pravde bez hraníc, po kráse bez hraníc a je otvorený nekonečnu. Je to prirodzená túžba. Kultúra sa nerodí spontánne. Rodí sa z reflexie, čerpá z úspechov minulosti a z ich rozvíjania. Kultúra by mala byť **umením rozumného života.**

Kresťanstvo ako náboženstvo neničí kultúru, ako ju niektorí obviňujú. Naopak, kultúru dopĺňa, pozdvihuje na vyššiu úroveň, zušľachťuje ju, pomáha jej, jednoducho povedané, prenáša ju do večnosti. **Kresťanská kultúra je vo svojej podstate všeludskou kultúrou.** Je univerzálna, **jej podstatou je chápanie človeka ako osoby**, čo nenájde v žiadnej inej kultúre. Kresťanskosť kultúry vyplýva z toho, že je podriadená Bohu, a tak spája človeka s Bohom ako cieľom života. **Jej podstatným prejavom je morálny život.**

Človek má konať dobro podľa rozumu a podľa svedomia, čo si vyžaduje úsilie a námahu.

Nie je vôbec ľahké byť dobrý.

Vtedy prichádza na pomoc človeku sám Boh, cez Cirkev:

- Sviatosti pomáhajú posilňovať prirodzenosť.
- Milosť posilňuje prirodzenosť.
- Milosť neruší prirodzenosť, ale takpovediac ju posilňuje.
- Náboženstvo sa javí ako oblasť, ktorá posilňuje VŠETKY odvetvia kultúry.

V starovekom Grécku sa výchova riadila myšlienkou múdrehu človeka.

Kresťanským životom človek nasleduje život Krista, **nasledujúc ho stáva sa mu podobným ako dieťa vo vzťahu k matke** a zdokonaľuje sa ako človek. Napodobňovanie Krista je teda podstatou kresťanskej kultúry vo vlastnom živote, keďže **v kultúre vždy ide o zdokonaľovanie človeka.**

Kresťanská kultúra **zahrňa celý ľudský život a stavia ho do perspektívy večnosti.** Je kultúrou osoby, a nie kultúrou vecí. Najdôležitejšie je pre ňu dobro ľudskej osoby. Keďže je ľudskou kultúrou, je preniknutá duchom evanjelia, **bráni všeludské univerzálne hodnoty.**

Kresťanstvo dáva kultúre hierarchiu cieľov: na čelo kladie Boha a človeka. Poukazuje na to, že človek je povolaný zdokonaľovať prirodzenosť a prekonávať ju. Cieľom jeho života je večný život. **Kresťanská kultúra tak metaforicky spája zem s nebom.** Pozemský život je večný život človeka s Bohom.

Preto je, ako sa mnohí domnievajú, **najdokonalejšou formou kultúry.** Princíp lásky k blížnemu je tu základným právom aj pre nepriateľov. **Takáto myšlienka nikde inde neexistuje.**

Kultúru preto nemožno oddeliť od človeka.

Kde je však ten človek, o ktorom je reč? Nie je to len teória? Aj prorok Jeremiáš si kládol túto otázku:

Pochodte ulice Jeruzalema, pozerajte, vyzvedajte a hľadajte po jeho námestiach, či nájdete muža, čo koná spravodlivo a vyhl'adáva pravdu, ... (Jer 5,1)

Myslím si, že každý si v spomienkach vie vybaviť ľudí, na ktorých sa hodí táto charakteristika. Môžu to byť rodičia, starí rodičia, niekto zo širšej rodiny, zo spoločenstva, sused, kňaz, priateľ...

V týchto dňoch nám však prirodzene prichádza na um zosnulý kardinál Jozef Tomko, osobnosť, o ktorej sa kňaz, ktorý ho dobre poznal, vyjadril:

*Bol naozaj človekom. Človekom nad touto dobou. Nebol človekom tejto doby, sebeckým a podobne. Nič si nevynucoval, ... Bol to priamy človek. Dnes sa ľudia delia aj v jednej domácnosti. On také nepoznal. Bol to **kultúrny človek**, vysoká škola ľudskosti aj kňazstva.*

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/krestanska-kultura-ako-cesta-k-slobode/>